

Kontra-mű fundamentumát, amelyben az életvitel-szerű művészi tevékenység, valamint a tökéletesedő mesterségbeli tudás harmóniájának keresése lesz a regény egyik fő intenciója, irányvonala.

Az élet utánzásaként megjelenő művek, illetve a műveket utánzó élet keresztbekötött sorsvonalai (Izd. a Csáth Géza, Dürer vagy Cellini alakjából/alkotásaiból kibomló novellákat) azonban ugyanarra a problémára utalnak, amelynek a szerző a fentebb említett mimézis kapcsán már az *Idegenben* is hangot adott. Az *Angyalok regényében* csak a hangsúlyok tolnak el a „Trilógia” poétikai felfogásához képest, hiszen itt nem a személyes legendárium lesz a legkitűremkedőbb alapanyag, inkább bizonyos legendák személyessé tétele fogja megképezni azt a látásmódot, amely, miközben visszatekint egy-egy alkotói életműre, történelmi figurára vagy mitikus narratívára, azokat bele is vetíti abba a kollektívált (s már-már kozmikussá növesztett) idegenségtapasztalatba, amely olyannyira elidegeníthetetlen ezektől az írá-

soktól. A „határontúliség” vagy az „idegenbe szakadtság” élményei így pedig már csupán egy-egy árnyalatát jelenthetik az identitásvesztés kiterjeszhető fogalomkörének, mert ily módon egyszerre lesznek az ember elidegenedő életének, illetve életidegenségének folytonos átváltozásban lévő (térben és időben egymástól távol eső) alakváltozatai is. „Ne csatangolj az időben összevissza, csak akkor válts sávot, ha komoly okod van rá, máskülönben zagyvaság lesz belőle. Te a jelen írója vagy, ezt használd ki, menj elébe a múltnak! (...) Ne hagyj, hogy folyton elragadjanak az indulataid, az egésznek végül egységesnek kell lennie! Nincs más mérce, mint hogy az irodalmat az irodalommal kell mérni, nincs más viszonyítási alap.” Ha az irodalmat irodalommal kell mérni, Kontra Ferenc művei bátran megmérhetőek, méltó egyensúlyba fognak kerülni a művészi minőség magas mércéjével, s nem találatnak könnyűnek a mindvégig fölöttük lebegő *idegen angyal* iszonyú terhet cipelő nehézkedésével szemben sem.

Papp Máté

Szeretet és rezignált önirónia: az ismerős túlélőrecept

Csender Levente:
Murokszedők,
Magyar Napló, 2013.

Valami egészen szokatlan, dög nagy, robusztus szeretet, írja egy helyütt Ferdinandy György Csenger Leventéről, a csengeri hangütésről és az így ábrázolt világról a szerző 2010-ben napvilágot látott harmadik novelláskötete, a *Fordított zuhanás* kapcsán, s a lassan a középgenerációba érő, Székelyföldről induló író előéletét ismerve nehéz is vitatkozni a megállapítással: munkásságában – mind a szülőföldjét demitizáló debütáló könyve (*Zsírnak való*), mind az utána következő alkotásai, a *Szűnőföldem* és a már említett *Fordított zuhanás* lapjain – folyamatosan ugyanazzal a figyelemmel és alapállással fordul a nyomor, a megaláztatás és az ezekből fakadó abszurd drámák felé, megtartva az otthonról hozott erdélyi ízeket, még ha utóbb már túlnyomórészt anyaországi kulisszák előtt is.

A gyakorlott olvasók ilyesfajta előismeretek birtokában vehetik kezükbe a *Murokszedők* című, tíz novellát tartalmazó legújabb Csenger-opuszt, ám előjáróban szögezzük le, hogy azoknak sincs mitől félniük, akik a szerzővel még csupán most ismerkedve in medias res ugranak fejést a friss mű sorai közé;

mint ahogy a recenziens sem véletlenül utal vissza az író előző kettő, de főleg a legutóbbi könyvére és a benne található írásokra, melyeknek ezúttal több esetben is – helyszínei, helyzetei és téma-választása által – voltaképpen a párdarabjait hozza létre az egyébként önálló, a korábbiaktól független szövegekkel.

Alakjai persze senki előtt nem ismeretlenek, sorsaikat, példáikat a nekünk szabta térben és időben járva mi magunk is látjuk, érzékeljük, felületesen ismerni is véljük, mindezekkel személyesen találkozással viszont leginkább szegénylősen vagy vállrándítva elfordulunk, s többnyire beérjük, hogy a bulvármédia párperces szenzációiként és hasonló célzattal előszedett „segítségkampányok” elemeiként hatoljanak be életünkbe, mindössze gyorsan múló, célt és eredményt még csak véletlenül sem elérő felhorgadásokat kiváltva.

Csender ellenben – azon túl, hogy természetesen gyökeresen más műfajokról beszélünk – egészen más, különleges alapokról indul: messziről interpretál, távolságtartásával kíváncsivá teszi olvasóját, mígnem a kívülről mindinkább a történet részesévé avatja, holott – ahogy eddig is – ezúttal is „csak” ábrázol és

bemutat, ítélet és bölcselkedő konzekvenciák nélkül, együttérzését szenvtelen, rezignált hanggal, míg sejt-hető és nyilvánvalónak tűnő keserűségét iróniával-öníroniával fedve el – hiszen másképp talán nem is lehetne érvényesen elmesélhető a sokadik próbálkozásra végül „sikeresen” az öngyilkosságba menekülő, egyedülálló hatgyermekes anya és céltalan sor-sának ismétlésébe kezdő kezelhetetlen nagylánya története (*Egyszer majd el kell mondani*), vagy a *Tennisz* fő karakterének, a pályáit ide-oda (és vissza) váltó, önmagával, egykori reményeivel és azok roncsaival viaskodó – közben szomszédjával a kerítésük fölött konyakos poharakat „ütögető” – óvónő egyéni és családi drámája. Másutt komikus alapszituációval indulunk (*A folt*), ahol az idősödő hősnő dauertől egy kis részen kiegészített haja és annak rögeszméssé váló takargatása tárja fel tulajdonképpen mindennapi, csak éppen csendben mindent elemésztő családi minidrá-máját, miközben a főszereplő élőbeszédszerű, a panaszokkal magukra maradó meg nem értettekkel jellemzően áradó – kilenc oldalon keresztül mindössze öt mondatba tördelt – szövege teszi emlékezetessé az írást.

A személytelen külvilág és a belső én ütközik az itt és most további darabjaiban: az *Előzetes* témája is a szép új világból – a kifizetetlen, ezért munkaadóján a meddő alkudozást követően végül fizikai elégtételt vevő, s emiatt a rendőrségi fogdát megjáró nyári diák munkás jussából – táplálkozik, illetve a *Kőbánya blüüüz* húszéves bankhitelt nyögő lakójának élete, az embertelen és végletekig elidegenedett panelkaptár-világ is a jól megszokott megszokhatatlannal szem-besít. A fényevés divathóbortja ugyancsak aktuálissá teszi a *Prána* elbeszélését, amelyben emberi kapcsok és szemléletek ütköznek, a testre, felszínre fókuszáló, lélek és mélység nélküli korunkat megvilágítva, melynek drámája e novellában konkrétan gyilkosságban és az anyai önfeláldozás magányában csúcsosodik ki.

Erdély mint téma és helyszín ezúttal is a paletta része: Csenger (a korábbi kötetben olvasható *A forradalom hőse* mintájára) a romániai államszocialista félmúlt egy epizódjának riportszerű oknyomozással állít emléket, egyúttal az elbeszélő nagyapja – s amennyiben nem önéletrajzi írásként tekintünk a textusra, úgy konkrét személy helyett az erdélyi „nagyapák” nemzedéke – előtt tisztelve az idejekorán elfojtott és súlyos retorziókkal járó székely antikommunista összeesküvés-csira történetével, ezúttal is a végső tanulság levonása nélkül (*Ülni hiába*), míg a címadó *Murokszedők* fiatalasszony figurája már a ma Romá-

niája (tágabban értelmezve: posztoszocialista Euró-pája) kilátástalan nyomorának lenyomata a bábelien multikulturális németországi közegben – egyéb közép-európai vendégmunkások között, török bevándorló főnök keze alatt – végzett, soha véget nem érő napszámmal, a jobb élet reményében átmeneti megoldásból véglegessé váló hajlongással a földeken, a család és a gyerekek hátrahagyásával, totális kiüresedéssel és a kitörés minimálisnál is kevesebb esélyével – tudomásul véve, egyetértés nélkül is megértve a fogyasztói zombivilág szinte bizonyosságig bizonytalan álomkergetését és annak mozgatórugóit. A *Dekresszió* pedig ismételt, de megunhatatlanul a mítoszaitól megfosztott vidéki Erdély jelenébe kalauzol, az egyszerű tisztaságba belevegyülő, azt fokozatosan felváltó uniformizált konzump primitívtségbe, a divatos, gagy műsorok világából vett, ismeretlenségükben is használt modern kifejezésekkel illusztrált tartalmatlanságba.

A kötetet záró *Hendrix* az a szöveg végül, ahol kiszakadunk a valóságból, a realiztikusból látomás-szerűvé váló utazás egyértelműen a *Fordított zuhanás* emlékezetes *London* című novellájára utal az elérhetetlenségében is elérhetőként üldözött boldogság keresésével, amelynek revelációját és katarzistát éppen a reveláció- és katarzisz nélküli ség adja.

S talán ez az utolsó megállapítás képezi eszenciáját mind a jelen könyvnek, mind a Csenger-életműnek, amely terápiát nem ajánl, azonban újra és újra láttele-tet ad sérüléseinkről, beteljesületlenségeinkről, azokra ítékezés helyett épp csak rámutatva, s azokat pá-tosztalanul, méltósággal vagy anélkül, de minden esetben szívbe markolóan elfogadva. A *Murokszedők* így válik szerves részévé a csengeri sorozatnak, amelyből éppúgy megismerhető a szerző, mint bármely más művéből: ebből következően önmagához képest az író e kötetében újat már nem ad, bár az vélhetően nem is szándéka (s meglehet, egy radikálisan változtató-újító Csenger Levente már nem is önmaga lenne a továbbiakban) – jól ismert megértése pedig így is, vagy talán csakis így tud hiteles maradni a minden-napok felsőbb szintjeiről már-már parancsként utasítá-sba kapott tolerancia véleményterrorjával szemben. A permanens megrázkódtatásokat rutinnal, a bevezető-ben említett szokatlan, dög nagy, robusztus szeretettel és a reménytelenségen átütő életkedv immunitásával kezelve pedig meglehet, mégiscsak eljutunk egyfajta indirekt terápiáig – a túlélésre ajánlott receptig.

Luzsiczka István